

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլ. Առանձին համարները 7 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր ըստ 2 կոպեկ.

Հիմնական տարի ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ներկայ տարվայ օգոստոսի 6-ին, արտասահմանում, ՆՕՀԵՅԻՄԻՄ վախճանվեց

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԽԱՏԻՍԵԱՆ

Հանգուցեալի մարմինը կը բերվի Թիֆլիս Թաղման օրվայ մասին կը յայտարարվի առանձին:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԳՈՒԹԻՒՆ

Պատուաւոր դատաւորներ. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Յովհաննէս Խատիսեան, Մի նոր յանձնաժողով. Նամակ Օրդուբադից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բալկանեան-փոքր-Ասիական զանազանութիւնը. վանքի պանդոխտներ. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱՅԻՄԻՆ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կովկասեան կուրօքները.

ՊԱՏԻԱՌՈՐ ԴԱՏԱՌՈՐՆԵՐ

Ինչպէս յայտնի է, դատաստանական ընթացքը կովկասեան հանքային ջրերի պատմութեան հետ կապաւորուած այժմ ծանօթացնել նրանց բուժական միջոցների և մի քանի մանրամասնութիւններին հետ:

Ինչպէս ասեցինք, կովկասեան հանքային ջրերը բաղկացած են 4 խմբերից, որոնց ամեն միւր բուժիչ յատկութիւնը առանձին է: Այդ խմբերի կենսորոշանքները կազմում է Պատմութեան գրքի պատմութիւնը:

Չորս խմբերը—Ժնիզիօֆոսֆոր, Պատմութեան, Լաստիստիկ և Կիւրօֆոսֆոր—գտնուում են քաղաքի մերձակայքում: Այդ խմբեր բերելից ոչ մէկին չէ կարելի նախամեծարութիւն տալ: Իւրաքանչիւրը ինքն ըստ ինքեան օգտակար է և կազմում է առանձին բուժարան. այս միայն կարելի է ասել, որ բոլոր չորս խմբերը լրացնում են միմեանց պակասութիւնները:

Պատմութեան խումբը յայտնի է հետեւեալ բուժիչ միջոցներով—Իր քիմիայի և աղբիւրների ջրերով, Նիքայի ջրերով, Միքայի ջրերով և Դառնի ջրերով: Նիքայի ջրերով և Տաթլի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

Ժնիզիօֆոսֆոր խումբը յայտնի է իր Երկաթային ջրերով, Գրեմուշի ջրերով, Մարիկի ջրերով և Նիքայի ջրերով: Նիքայի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

Լաստիստիկ խումբը յայտնի է իր Երկաթային ջրերով, Գրեմուշի ջրերով, Մարիկի ջրերով և Նիքայի ջրերով: Նիքայի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿՈՒՐՈՐՏՆԵՐԻ

II

Մեր անցեալ յօդուածով ընթերցողներին ծանօթացրինք կովկասեան հանքային ջրերի պատմութեան հետ կապաւորուած այժմ ծանօթացնել նրանց բուժական միջոցների և մի քանի մանրամասնութիւններին հետ:

Ինչպէս ասեցինք, կովկասեան հանքային ջրերը բաղկացած են 4 խմբերից, որոնց ամեն միւր բուժիչ յատկութիւնը առանձին է: Այդ խմբերի կենսորոշանքները կազմում է Պատմութեան գրքի պատմութիւնը:

Չորս խմբերը—Ժնիզիօֆոսֆոր, Պատմութեան, Լաստիստիկ և Կիւրօֆոսֆոր—գտնուում են քաղաքի մերձակայքում: Այդ խմբեր բերելից ոչ մէկին չէ կարելի նախամեծարութիւն տալ: Իւրաքանչիւրը ինքն ըստ ինքեան օգտակար է և կազմում է առանձին բուժարան. այս միայն կարելի է ասել, որ բոլոր չորս խմբերը լրացնում են միմեանց պակասութիւնները:

Պատմութեան խումբը յայտնի է հետեւեալ բուժիչ միջոցներով—Իր քիմիայի և աղբիւրների ջրերով, Նիքայի ջրերով, Միքայի ջրերով և Դառնի ջրերով: Նիքայի ջրերով և Տաթլի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

Ժնիզիօֆոսֆոր խումբը յայտնի է իր Երկաթային ջրերով, Գրեմուշի ջրերով, Մարիկի ջրերով և Նիքայի ջրերով: Նիքայի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

Լաստիստիկ խումբը յայտնի է իր Երկաթային ջրերով, Գրեմուշի ջրերով, Մարիկի ջրերով և Նիքայի ջրերով: Նիքայի ջրերով աղբիւրները, այդ լինելով գտնվում է քաղաքից 10 վերջահեռ և նրա ջրերը ունի բուժիչ յատկութիւն:

տրվում է զէմսով օրի ժողովում, բացի մայրաքաղաքներից և Օդեսայից, ուր քաղաքային դոմային է վերապահված այդ պաշտօնների ընտրութեան իրաւունքը:

Նոյն է և պատուաւոր դատաւորի ընտրութիւնը: Պատուաւորները մինչև այժմ զբոլովին չունենին կովկասեան, բայց այս տարվանից կառավարութիւնից նշանակված են, որոնք տարով իւրաքանչիւր նահանգական դատարանի շրջանում պատուաւոր հաշտարար դատաւորն է, որոնց անուանական ցուցակը արդէն հրատարակվեց այս օրերս տեղական լրագրիչներում:

Հաշտարար պատուաւոր դատաւորի ընտրութեան համար Ռուսաստանում սահմանված են որոշ պահանջներ՝ հասակը ոչ պակաս 25 տարեկան, ուսումնական, կրթական, պաշտօնական ցէնք և այլն: Միայն մի դէպքում պատուաւոր դատաւորի ընտրութիւնը ոչ մի պայմանով սահմանափակված չէ, այն է երբ տեղի է ունենում ժողովի միաձայն ընտրութիւնը, երբ ընտրելին հասարակութեան յարգանքը և հաւատարմութիւնը է վայելում իր օգտակար գործունէութեամբ և այլ բարեմասնութիւններով: Այդ դէպքում փոխվում է, որ նա տեղացի է և ներքին, ուսումնական կամ պաշտօնական ցէնքից զուրկ է:

Պատական խորհրդի 1862 թ. օրագրում

ընդ. Այդ աղբիւրների ջրերը № 4, 6, 17, 18 և 19 անուններով ամեն զեղաւաններում ծախվում են:

Կիւրօֆոսֆոր խումբը յայտնի է իր հաշտարար խորհրդի խորհրդի ջրերը նոյնպէս ծախվում է ամեն տեղ:

Այս դեպքում են այն բոլոր բնական բուժիչ միջոցները, որոնք հայտնվում են կովկասեան հանքային ջրերը: Դեղեր առհասարակ չեն գործածվում և բժիշկները աշխատում են որքան կարելի է զեղելով չը բժշկել. միայն իբրեւ օժանդակիչ բուժիչ միջոցներ գործ են ածվում նաև կուրօֆոսֆոր և Լաստիստիկ: Կուրօֆոսֆոր պատուաւոր խմբի անունները կառավարութիւնը և նրա գործառնութիւնը ընդհանուր է հանքային ջրերում:

Համեմատ այդ բուժիչ միջոցների, իւրաքանչիւր գրեւորագրում բժշկվում են որոշ հիւանդութիւն ունեցողներ:

Պատմութեան խումբը բժշկվում են նրանք, որոնք տանջվում են վնասակար ակտիւնով, ընկճակով, մոլ, անգամաւորութիւնով և ծիւղող հիւանդութիւններով, ուսուցիչներով:

Ժնիզիօֆոսֆոր բժշկում է մանկական, կանացի, ջրային հիւանդութիւնները, ինչպէս անէմիա և լուրջ:

Լաստիստիկում աշտարարութիւնը բժշկվում են կատարել, բրոնխիտ, գերութիւնը և անմարտողութիւնը:

Կիւրօֆոսֆորում բժշկվում են կուրծքի հիւանդութիւն ունեցողները, թոքախտաւորները, ջրերով և զանազան հնացած վէրքեր ունեցողները, տիֆով տանջվածները և առհասարակ տեղաւոր, անէմիական և ջրային հիւանդները: Մի և նոյն ժամանակ Կիւրօֆոսֆոր իր վերին աստիճանի առողջարար օդով ծառայում է իբրեւ կաղնի:

Հիւանդներն է ասված ընտրողական սկզբունքի մասին. «Հաշտարար պատուաւոր դատաւորի ընտրութեան անհրաժեշտ պայմանն է նրա վայելած վստահութիւնը տեղացիների շրջանում, հետեւապէս կառավարութիւնը շատ նեղ գրութեան մէջ կը լինէր, եթէ ընտրուէր իր վրա նրանց ընտրութիւնը, որովհետեւ յամենայն դէպս իշխանութեան համար դժուար է գտնել բաւականաչափ արժանաւոր մարդիկ հաշտարար պատուաւոր դատաւորի պաշտօնի համար, քան իւրաքանչիւր տեղի բնակիչներին՝ իրանց որոշ շրջանի համար»:

Եւ այլապէս չէ կարող լինել. հաշտարար դատաւորը միայն այն ժամանակ կարող է իր կոչման բարձրութեան վրա մնալ, եթէ նա տեղական բնակիչների վստահութիւնն է գրաւել, իսկ վստահութիւնը, ասում են դատաստանական օրէնսդրութեան յօդուածները, կարելի է գրաւել ոչ այնքան մասնագիտական ուսումով, որքան ժողովրդի բարձր ու վարքի, նրա հասկացողութեան ծանօթ լինելով տեղական պայմանները իմանալով, և որ զիտարն է՝ առողջ մտքով, ազնիւ բնասիրութեամբ և անբիւծ կեանքով:

Ընտրողական սկզբունքը այն առաւելութիւնն ունի, որ մրցում առաջացնելով ընտրելիների մէջ, միջոց է տալիս ժողովրդին զերբաւրանել լաւագոյն և ժողովրդի շահերին անձնուէր ոյժերը, հետեւապէս համազում ժողովի ընտրութիւնը պատահական բնասիրութիւնն է կարող կրել, այլ միշտ կշռված ու գիւրդ կը լինի շփոթ հոսանքներից և անձնական կրքերի ազդեցութիւնից:

Ամեն տեղ, ուր ընտրողական սկզբունքն է ընդունված, դատաւորը եղել է ժողովրդի սրտայից մարդը, նրա խորհրդատուն և ցանկեր դարմանողը, ոչ միայն բուն Ռուս

կայսրան միւս խմբերում բժշկվողներին համար, որովհետեւ այդ խմբերում ընդունված վանականները յետոյ հիւանդները զգալի կերպով թուլանում են, ուստի և բժշկութիւնից յետոյ, բոլոր հիւանդները, իրանց տեղերը վերադառնալուց առաջ, տեղափոխվում են Կիւրօֆոսֆոր կաղնիքներ և Նարդանի ջրերը խմելու:

Բացի այդ բոլորից Ժնիզիօֆոսֆոր և Կիւրօֆոսֆոր ծառայում են և իբրեւ ամբարաններ նոյն իսկ առողջների համար:

Բժշկութեան կուրսը ամեն մի խմբում գտնուում է: Պատմութեան համար սրբված է մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը. Ժնիզիօֆոսֆորի համար—մայիսի 20-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը. Լաստիստիկի համար—մայիսի 14-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը և Կիւրօֆոսֆորի համար—յունիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը:

Ռուսիան հանքային ջրերը զննողները պէտք է ի նկատի ունենան այդ ժամանակամիջոցները և ըստ այնմ կարգադրեն իրանց բժշկութիւնը: Անցնելով այժմ իւրաքանչիւր խմբի մասին մի քիչ աւելի մանրամասն բացատրութիւն տալու:

Պատմութեան քաղաքը կազմում է կովկասեան հանքային ջրերի կենտրոնական խումբը: Նա տեղաւորված է Մաշուկ սարի ստորոտում, Պոլկովնիկ գետի ձախ ափին, և որովհետեւ գտնվում է հիւսիսային լայնութեան 44°3 և արեւելեան երկարութեան 60°44 աստիճանի տակ, ուստի նոյն աստիճանի տակ է գտնվում, ինչ որ Ջենոնի լեռնաշղթան և Նիքայի լեռնաշղթան: Միայն նրա կրիմեան տեղի դժուր է, բարեխառնութեան աստիճանը աւելի ցած, քան իր համաստիճան քաղաքների, որովհետեւ նրա մակերևութը ծովի երեսից 1500 ֆուտից աւելի է և լեռնաշղթան մասնաւոր որ ծառ է կովկասեան գլխաւոր լեռնաշղթան: Ուստի այն միջին եղանակը 20,8 է:

սաստանում, այլ և նրա հեռաւոր անկիւններում այդ սկզբունքը պատուաւորել է ամենաազնիւ կերպով. Կրիմի թաթարների մէջ անգամ ահա 25 տարի է, որ հաշտարար ծանաչված է իրանց բարեկամ, ժողովրդի շահերի պաշտպան, կան նոյն իսկ այդ թաթարներից համազում ժողովում ընտրված պատուաւոր և հաշտարար դատաւորներ:

Արդարադատութեան ներկայ միւնիստրը, ինչպէս նկատում ենք նրա գործունէութիւնից և արտասանած ձեռնարկից, պէտք է պաշտպանէ և պահպանէ Ալեքսանդր II-ի դատաստանական օրէնսդրութեան ընդգրկած սկզբունքները, հետեւապէս կարելի է յուսալ, որ միւնիստրը չի թողնի Կովկասը առանց կարեւոր ընթերցանների այդ կողմից:

Իսկ առ այժմ ողջունելով կառավարութիւնից նշանակված պատուաւոր հաշտարար դատաւորներին, ցանկանում ենք նրանց աշտարարութիւն իրանց գործունէութեան մէջ:

Այդ գործողութիւնը կայանում է հետեւեալ ֆունկցիաներում: 1) Պատուաւոր հաշտարար դատաւորը, մինչ նա գտնվում է իր շրջանում, պարտական է դառնել և քննել դատաւորի իրաւասութեան ենթակայ գործերը, եթէ երկու կողմն էլ դիմեն նրա միջնորդութեան: 2) Պատուաւոր հաշտարար դատաւորը նոյն հիմունքների վրա է ընդունում գործերը, որպէս և թաղական (ուչաստով) դատաւորը. երկու կողմն էլ մի անգամ դիմած լինելով պատուաւոր հաշտարար դատաւորի դատին, արդէն իրաւունք չունեն խուսափել նրա վճռից և նորից սկսել նոյն գործը ուրիշ հաշտարար դատաւորի մօտ: 3) Պատուաւոր հաշտարար դատաւորը կարող է հրաւիրել մասնակցութեան և նահանգական դատարանում, եթէ դատարանի անդամների թիւը պակաս է:

Պատմութեան խումբը կենտրոնական խումբում, գտնվում է հանքային ջրերի գլխաւոր կառավարութիւնը և բժշկական կոնսուլտացիան, այդտեղ բնակվում է և համալսարանական քաղաքներից եկող բժշկականների և պրոֆեսորների մեծ մասը:

Պատմութեան խումբը յայտնի է և նրանով, որ ուսումնասիրութեան լայնատեսքով լինում է իր բանաստեղծական ոգևորութիւնը, Մաշուկ սարի ստորոտում, որտեղ կայացաւ միւնիստրութիւնը, այն տեղը, որտեղ ապրում է բանաստեղծ—այժմ բոլոր երկրների և տուրքատուների այցելակայքներ են կազմում: Ռուսաց մայր եկեղեցու մօտ, մի առանձին բարձրաշէն հրապարակի վրա, 1889 թ. օգոստոսին կանգնեցրել են Լէրմոնովի արձանը, որի վրա ծախ է եղել 50.000 ռուբլի:

Բաւական զեղեցիկ է և Պատմութեան բուրձարը իր անուշ և պարզ ջրի աւազանով: Այդ բուրձարը բոլոր կուրսիւնների սովորական զբօսատեղն է, մասնաւորապէս որ գլխաւոր բարձրեցները, ջրերի վաճառումը, բժշկական կոնսուլտացիան և երաժշտութիւնը այդ բուրձարի մէջ է կենտրոնացած:

Ժնիզիօֆոսֆոր խումբը գտնվում է Պատմութեան խումբից 12 վերջահեռ հեռու Ռէշտաու և Նիքայի սարի մէջտեղ, մի հովիտի մէջ: Նրա զերբաւրանը, գտնվում է համեմատ ուսումնական լայնութեան և արեւելեան երկարութեան, իսկ ձմեռը կատարեալ ամառութիւն է:

Ժնիզիօֆոսֆոր բարձր է ծովի մակերևութից 2070 ֆուտ. նրա կլիման, ինչպէս ասում է զօկ-

Պատուաւոր Հաշտարար դատաւորը կարող է վարել և այլ պետական կամ հասարակական պաշտօններ, բացի պրօֆուրօրի և նրա օգնականի պաշտօններից. նա չէ կարող ծառայել իրեն տեղական աստիճանաւոր պետական վարչութեան և ոստիկանութեան մէջ: Աւելցնենք և այն, որ պատուաւոր Հաշտարար դատաւորները ռոճիկ չեն ստանում և ոչ էլ պաշտօնական ծախսերի համար յատուկ դումար:

Յ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԽԱՏԻՍԵԱՆ

Նրէկ, օգոստոսի 8 թ. առաւօտեան, ստացանք Նոյնիից, պրօֆուրօր իւրի Գամբարօվից հետեւեալ անպատեւի հեռագիրը. «Օգոստոսի 6-ին, գիշերը, Նոյնիում վախճանվեց Գովհաննէս Ստեփանեան խաթիսեան, սրտի հիւանդութիւնից: Մարմինը կը տեղափոխվի թիֆլիս, ուր և տեղի կունենայ թաղումը օգոստոսի վերջին»:

Այդ տխուր հեռագիրը, անկասկած, խորին վիշտ պիտի պատճառէ թիֆլիսի ամբողջ հասարակութեան, առանց խորութեան ազդութիւններէ:

Գովհաննէս խաթիսեան ծնվել է 1838 թ. Կաթիսի թիֆլիսում. բարձրագոյն ուսման ընթացքը աւարտել է Մոսկովայի համալսարանում, ֆիզիկո-մաթեմատիկական ֆակուլտետում՝ կանդիդատի աստիճանով: Ուսումնաւարտութենէ յետոյ նա ուղևորվեց արտասահման, ուր լսեց գիւղատնտեսութեան դասեր Զօնհայում և կատարեց ուսումնասիրութեան նպատակով ճանապարհորդութիւններ: 1861 թ.ին նա մտաւ պետական ծառայութիւն Կովկասեան նախկին գեղատնտեսական վարչութեան մէջ. 1864 թ.ին մտաւ փոխարքայի կառավարութեան հոգային կառավարների ղեկարարութեանը, որի ազդեցութեամբ նա նշանակվեց, 1866 թ.ին նա ուղարկվեց Սև ծովի արևելահայկական շաքի ուսումնասիրութիւն կատարելու համար և ապա Կ. Պոլսի և Գաղլի Սօֆիա գաղթեցներէ առեղծիք 600 ընտանիք. 1867 թ.ին նա ստանձնեց Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնը. 1868-ին նա նշանակվեց Կարայազի կառավարի կառավարիչ. 1872 թ.ին ուղարկվեց Ստաւրօպոլի նահանգը էստոնիների գաղթականութեան գործը քննելու:

Սոր Գովհաննէսը, սկսած է համարել լեւոնային և համեմատել միջին Ալպերի կլիմայի հետ: Ամառային կամ կուրային ժամանակամիջոցի միջին տաքութեան աստիճանը մօտ 15°/0 է:

Կովկասեան հանքային ջրերի մասին գրող բոլոր հեղինակները համաձայն են այն բանում, թէ ժելեզ-նոյթիկով միայն ապագիւն չէ միւսում հիւանդների, մանաւանդ սակաւարեւն և ջրային հիւանդների համար, և դրան նպաստում են ժելեզ-նոյթիկով բոլոր պայմանները, մանաւանդ նրա լեւոնային կլիման:

Ժելեզ-նոյթիկ հաշտարար Գրեգորիանայի աղբիւրը, որի մասին հատորներ են գրվել, բոլորում է Ներվաթի սարի ստորոտից և տաքութեան աստիճանը 34° է: Մի քանի հեղինակներ այդ աղբիւրի և կլիմայի պատճառով համեմատում են ժելեզ-նոյթիկ կարլուպազի հետ:

Խաթիսեանի խումբը Պետադորօվից 15 վերստ հեռու է և ծովի մակերևոյթից 1979 ֆուտ բարձր: Իր զիրքով և տեղագրութիւնով ոչ մի հետաքրքրութիւն չէ ներկայացնում: Նա ներկայացնում է մի մեծ ստանիցա, որի բնակիչները թուով 5,000, բոլորն էլ կողակներ են և ունեն երկու եկեղեցի, միւր ուղղափառ, միւր աղանդաւորներ: Տեղը դաշտային է, տաքութեան աստիճանը ամառային ամիսներում—19° C: Կլիման դաշտային է. բուսականութիւնը շատ աղքատ է և չբնակայքում չը կայ անտառ: Նրկու արուեստական ծառաստան կայ շինված, վերն և ներքն, որտեղ զբօսում են կուրսիստները. ներքին մասը մասամբ տնդրոտ է: Աղբիւրները, մանաւանդ № 17-ը, որոնցով հոսակված է Խաթիսեան, գտնվում են ծառաստանի մէջ, որտեղ կան և միւս բոլոր յարմարութիւնները—ճաշարան, ընթերցարան, կուր և այլն:

1877 թ.ին ուղարկվեց Երևանեան նահանգը ծանօթանալու 1877—1878 թ.ի պատերազմին եկած թիւրքաւայ գաղթականների վիճակի հետ և նրանց օժանդակութիւններ բաժանելու. 1880 թ.ին ուղարկվել է Պետերբուրգ մշակելու ջրաբանական կանոնադրութիւնը Կարայազի ջրանցքի համար. 1881 թ.ին ընտրվեց Գիւղատնտեսական ընկերութեան փոխ-նախագահ. 1884 թ.ին նշանակվեց թիֆլիսի նահանգի պետական կառավարների կառավարիչ: Բացի այդ, նա մասնակցել է մի քանի տասնակ յանձնաժողովներին, որոնք նշանակված են եղել թէ կառավարութեան կողմից և թէ զանազան ընկերութիւնների ու հաստատութիւնների կողմից. նա շատ անգամ մասնակցել է կարեւոր խնդիրների մշակութեան մէջ, և նրա կարծիքները մեծ ազդեցութիւն են ունեցել այդ խնդիրների օրէնսդրական մշակման մէջ: Հանգուցեալը, մասնակցելով հասարակական գործերում, շատ անգամ ընտրվել է պատգամաւոր թիֆլիսի եկեղեցիներում, վարել է շատ տարիներ Գովհաննէս Մարիանեան օրերդրաց դպրոցի հոգաբարձուի պաշտօն, ընտրվել է ճայնաւոր և այլն:

Գովհաննէս խաթիսեան հաղուագիւտ մարդ էր: Նա այն տեսակ տիպիկը էր, որոնք իրանց ամբողջ կեանքի ընթացքում, թէ մասնաւոր կեանքում, թէ ծառայութեան մէջ, թէ հասարակական գործունէութեան ասպարիզում չեն ընկճւում, չեն դառնում միակողմանի, չեն հիստերիկ, այլ միշտ մնում են իրանց գաղափարների անշեղ հետևող, ազնիւ մարդ, անձնուէր գործիչ, դիւրազաց, ցաւակից ընկեր և խորհրդատու:

Հասնելով պետական ծառայութեան մէջ բարձր դիրքի, ստանալով գէներալի աստիճան, խաթիսեան չը դարձաւ միակողմանի, հասարակական և ինտելիգենցիայի կեանքից կտրված մի պաշտօնեայ. ընդհակառակն, նա մինչև իր կեանքի վերջին օրերը սերտ կապ պահպանեց հասարակական հիմնարկութիւնների հետ, լուրջ հետաքրքրութեամբ վերաբերվեց դէպի հասարակական խնդիրները, և նոյն եռանդով և անձնուիրութեամբ գործեց հասարակական ասպարիզում, ինչպէս իր պաշտօնի նրա խորհրդին և աջակցութեան, թէ վերջապէս:

Թէ պետական կառավարների կառավարութեան մէջ, իբրեւ պաշտօնեայ, թէ Գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ, ուր երկար տարիներ նա վարեց քարտուղարի, խորհրդի անդամի, և ապա փոխ-նախագահի պաշտօնը, թէ վարչական ուրիշ ասպարիզներում, ուր շատ անգամ դիմում էին նրա խորհրդին և աջակցութեան, թէ վերջապէս:

Կլիմայի օդակի կուրորտը, իր հաշտարար Նար-գանով, գտնվում է Պետադորօվից 35 վերստ հեռու և ծովի մակերևոյթից 2,700 ֆուտ բարձր է: Աղբիւր վերջին հանգուցեանքը ցոյց է տալիս, որ նրա կլիման լեւոնային է և ճշմարիտ, նրա եղանակը ամառային ամիսներում +13,2° C. չէ անցնում: Նա չբնակայքում է գեղանկար անտառներով և յիշեցնում է, թէ մանրակար կերպով, Կովկասեան սարերի ճանապարհը, մանաւանդ շվեյցարական Ալպերի շատ տեղերը, ըստ վկայութեան պրօֆուրօր Բոգալովսկու: Բուն կուրորտի մօտ է Կիլեկի գիւղը, որի բնակիչների թիւը 1,500 է: Շատ գեղեցիկ ամառանոցներ և վիլլաներ կան շինված, որոնք աճալիս եկամուտ են բերում, որովհետև Կլիմայի օդակի մի և նոյն ժամանակ և գեղեցիկ ամառանոց է: Նա ունի գեղեցիկ և հիւանդութեամբ ծառաստան, որի ծաղիկները գտնվում է Նարգան աղբիւրը. բուսականութիւնը խիստ հարուստ է: Գեղեցիկ է մանաւանդ «թաղաւորական բարձրաւանդակ» կոչված բարձրութիւնը, «խորամանկութեան և սիրոյ ամրոցը» և Բերամուտ լեռը (8,000 ֆ. բարձրութեամբ), որի գագաթը բարձրանալու համար թէ 45 վերստ ճանապարհ պէտք է գնալ, բայց այդ ճանապարհը գնում են կառքերով և այնպէս, որ արշալոյսին տեսնում են արեգակի դուրս գալու կախարհի տեսարանը և էլբուրու սարը:

Կովկասեան հանքային ջրերի մասին բազմաթիւ չարագրութիւններ են գրված: Բայց նոյն իսկ մեր համառօտ տիպութիւնից գիտաւոր չէ նկատել, որ այդ հանքային ջրերը իրանց բազմազանութեամբ կարող են փոխարինել ոչ միայն համապատասխան արտասահմանեան կուրորտները, այլ և նոյն իսկ Սեբասթիոն ձեռնհաս ուսումնականների վկայութեան համեմատ (ժելե Զիւրաւու, Լէօն Գրիկ և այլն) մինչև անգամ գերազանցել նրանց իրանց:

Բուն հասարակական կամ քաղաքային գործերում, վերջապէս իբրեւ հոգաբարձու, իբրեւ պատգամաւոր, նա կազդուրիչ, խրախուսիչ տպագրութիւն էր աւելում չընթացողների վրա իր գործը կամքով, իր որոշ հայեացքներով, իր թարմ մտքերով, իր ազնիւ բնավորութեամբ. —նա ընդունակ էր իրան և սիրել տալ, և յարգել տալ:

Հարկաւոր խնդիրներ մարդիկ խրախուսանք են գտել հանգուցեալից և պաշտօններ են ստացել. տասնակ մասնագէտներ նրա խորհրդով նուիրել են իրանց ժողովրդի տնտեսական դարգացման գործին: Նրա տունը մի տեսակ կենտրոն էր, ուր երկար տարիներ ընթացքում հաւաքվում էին ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչներ, հիւրանէր և համարելի տանտիրոջ հետ բաժանելու իրանց հասարակական վշտերը:

Եւ ահա, մեր հասարակութեան համար, որի մէջ շատ քիչ շատ հազուագիւտ են այնպիսի անհատներ, որոնք կարողանային հաւատարիմ մնալ հասարակական համարելի գաղափարներին, որոնք կարողանային, իբրեւ պաշտօնեայ, չը կտրել իրանց կապերը հասարակական հիմնարկութիւնների և գործերի հետ, ուր վերջապէս ազնիւ մարդկանց պէտք է ճիւղ գտնուի փնտռել, Գովհաննէս խաթիսեանի մասը գտնուում է մի մեծ, զգալի կորուստ, մի անգամանակի վիշտ:

Հասարակութիւնը կորցրեց մի պատկառելի քաղաքացի, որը մեծանկով թողեց նոյն հասարակութեան մէջ անարատ, անքիծ անուն, ազնիւ մարդու և օրինակելի պաշտօնեայ յիշատակ:

ՄԻ ՆՈՐ ՅԱՆՁՆԱԾՈՂՈՎ

Հասարակութեան աչքը յաճախ բացվում է միայն մեծ զբաղղութիւնների միջոցին, բազմաթիւ անմեղ զոհերի գիւղ: Այլովում է մի թատրոն, կործանվում է մի մեծ շինութիւն, խորտակվում է մի շողեակ, և ահա զբաղղութիւններ տեղի ունենալուց յետոյ միայն մարդիկ սկսում են յետնայել, բրբռել իրանց գործունէութիւնը և տեսնել իրանց զանցառութիւնները:

«Վաղիմիր» շողեակի խորտակման առիթով հարց ծագեց, թէ որչափ առհասարակ լաւ են շինված շողեակները և որքան նրանք կարող են դիմացկուն լինել զանազան ճաղդղութիւնների դէպքում: Եւ թիւթ հետազոտութիւն արդէն ցոյց տուեց, որ շողեակները շատ մեծ պակասութիւններ ունեն, որ ամենատարակաւ նախա-

համալրման նորոհով: Մինչև այժմ ընդհանուր սովորութիւն է դարձել բժշկելու համար արտասահմանի կուրորտները գնալ: Բայց նրանք մատչելի են միայն հարուստներին, ուրեմն ժողովրդի փոքրամասնութեան ժողովրդի մեծամասնութիւնը, մանաւանդ միջակ դասակարգը, նա, որ ապրում է ռոճիկով և թոշակով կամ իր աշխատանքով, անկարող է վայելել արտասահմանեան կուրորտների բարիքը: Այդպիսիների համար ամենախրաքը կարող են թիւթութիւն գտնել և բժշկվել իրանց ցաւերից: Եւ կառավարութիւնը բաւական ջանք է գործ դնում, մեծամեծ գումարներ է ծախսում, որ Կովկասեան հանքային ջրերը ոչնչով չեն մնան եւրոպական կուրորտներին: Նա էժանացնում է երթևեկութեան վճարը (Կովկասեան հանքային ջրերը գնացողներին 30% զեւթում են անում երկաթուղիներում), կառուցանում է բարիքներ, շինում է ճանապարհներ, մոյցնում է տեխնիկական բոլոր նորանոր կառարկագործութիւնները:

Գծադրաբար, չը նայելով այդ բոլորին, Կովկասեան կուրորտները դարձեալ մատչելի չեն ժողովրդի մեծամասնութեան: Ամեն բան շինված է մի բան մտաւորութեամբ. —մի քիչ էլ յարմարութիւն տալ չունեւոր դասակարգին:

Կովկասեան հանքային ջրերի վարչութիւնը ոչ մի բան չէ արել խեղճերի և բուն ժողովրդի համար: Միայն նորերում, այն ևս Կովկասի կառավարչապետի կողմէ տիկին Երեմեայեւիչի նախաձեռնութեամբ, Պետադորօվի հիմնում է ճիւղ հիւանդանոց չունեւորների համար: Այդ հիւանդանոցի հիւրը դրվեց հանդիսաւոր կերպով անցած յուլիս ամիս 23-ին:

Բայց ամենազլուաւոր խնդիրը, ամենամեծ չա-

ղուշութիւնները զանցառութեան են տրված լինում:

Նրբ նորերս, «Վաղիմիր» խորտակումից յետոյ, մի քանի շողեակներ քննեցին իրանց փրկող գոտիները և փրկող նաւակները, տեսան, որ դրանք փչացել են և այնպիսի վիճակի մէջ են, որ անկարող են օգնել մարդկանց աղէտի միջոցին: Փրկող գոտիները նրա համար են, որ մարդիկ իրանց վրա անցկացնեն և նրանցով լուրջ միջոց, որ գոտիների թիւերը փոխ են, կտրատվել և ոչ ոք նրանց նորոգութեան մասին հոգ չէ տարել: Նոյն իսկ «Վաղիմիր» շողեակի գոտիների մասին յայտնի է, որ նրանցից մի քանիսը անպէտք դուրս եկան: Փրկող նաւակները նոյնպէս յաճախ ճաքճաքած են լինում և նրանց կարգի բերելու համար չեն մտածում:

Նկատված է, որ շատերը զբաղղութեան միջոցին չեն կարողանում օգտվել գոտիներից և այն պատճառով, որ չը գիտեն նրանց գործածելու ձևը: Օրինակ, փոխանակ կրճէր վրա ամբարանելու, կապում են փորի վրա և այդպիսով իրանց մասնում կորստի: Վերջապէս նոյն իսկ գոտիների թիւը այնքան քիչ է լինում, որ հազիւ բաւականանում է ճանապարհորդների 1/3 — 1/5 մասին:

Միւրիստութիւնը համոզվելով, որ ծովային զբոսաղղութիւնները յաճախ հետանք են լինում պաշտօնեաների անուշաղղութեան և զանցառութեան, կազմել է մի յատուկ յանձնաժողով, որ քննի ոչ միայն «Վաղիմիր» շողեակի հետ եղած արկածը, այլ և հետադարձ առհասարակ շողեակներում տիրող կարգերը:

Այդ յանձնաժողովը փոքր ինչ հանգստացնում է վրդոված հասարակութիւնը, որ սկըսել էր մեծ կառածանքով վերաբերվել դէպի շողեակում ճանապարհորդութիւնը: Ամեն օր մի նոր զանցառութեան փաստ էր պարզվում հասարակութեան առաջ և նա սարսափում էր տեսնելով, որ նրա կեանքի մասին հոգը այդքան թոյլ է և մատչելի է կատարելաւ մտաւորութեան:

Յանձնաժողովը պէտք է մշակի նաւերի կարգերի վրա հսկողութեան նոր կանոններ, որպէս զի կարելի լինի ձեռք առնել այնպիսի միջոցներ, որոնցով հեշտ լինի ապահովել մարդկանց կեանքը և ազատել նրանց կորստից:

Իբրեւ ի հարկէ, աղքատների համար, Կովկասեան հանքային ջրերում միւր պատուաւորան էսկուլապներն են: Ով կամենում է ուսումնասիրել բժշկիչներին, թող գնալ հանքային ջրերը:

Բժիշկների մի ամբողջ արշալոյսում (բացի տեղացի և պաշտօնական բժիշկներից) կուրտերի ժամանակ գալիս հաստատվում է Կովկասեան հանքային ջրերում:

Այդ բոլոր էսկուլապները, ի բաց առնելով մի քանի յարգելի անձնաւորութիւններ, ամեն կերպով ցոյց են տալիս, որ իրանք ոչ մի կապ չունեն գիտութեան հետ և եկել են միայն հարստանալու, կեղեքելու: Այսպէս, օրինակ, Խորեկի համալսարանի պրօֆուրօր Վասիլեւը իր մօտ գնացողին ուղղակի հարցնում է. «Կարող ե՞ք ամեն անգամ տալ ինձ 25 ր. պակաս վեր չեմ աւելում»: Ամենահասարակ օպերացիաների համար վեր են առնում 200—300 բուբլի:

Շատ բժիշկների առաջին հարցը հիւանդին լինում է. «Ինչ պարագայում եղեց, որտեղացի եք, վաճառական եք, բանկիր, թէ չինջիլիք: Եթէ տեսնում են «կիւրու կով» չէ, կամ «սակեփետուր սագ» չէ, աշխատում են շուտով աւաղ անել զլիկի:

Մեծ ժողովրդականութիւն են վայելում այդ էսկուլապների մօտ բազուկները «Բաւալոյ» խօսքը նրանց աչքում համեմատն է «կիւրու» խօսքին: Այս ամառ մի բազուկեղ ընտանիքից, որ առանձին և ծանր հիւանդներ չունի, բժշկող դոկտօրը աւել է 700 բուբլի:

Խօսք չը կայ, որ բժիշկների այդ անբարոյական վարմանը մէջ քիչ յանցանք չունի և ինքն հասարակութիւնը, որ ցուցամոլութեան համար հանգիստ փողեր է չափում, և աւելի փչացնում ազգի էսկուլապներին:

Հ. Ա.

ՆԱԽԱԿ ՕՐԴՈՒՄԹԻՅ

Օգոստոսի 2-ին

Յուլիի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, նշանաւոր աւազակապետ Նարին մահում է կարճեան գիւղը, որ գտնուում է Օրդուբադից 25 վերստ հեռու և թաւանելով գիւղը՝ անցնում Պարսկաստան:

Բայց տեսէք, թէ ինչ խորամանկութեամբ, նախ ուղարկում է իր ընկերներէն երկուսին եւ սառուի շորերով, որոնք բերում, մտցնում են կարճեան իրանց հետ, իբրեւ կալանաւոր, Ղամբար անունով օրդուբադի թուրքներ, որը վեց ամիս առաջ փախել է Օրդուբադի բերդից և այժմ Նարին խմբումն է. ծայտեալ եսառնկները պատուիրում են բանտարկել կալանաւորին, և մի լաւ էլ ծեծել, յայտնելով, որ շուտով դաւաճապետն էլ կը գայ:

Յիրաւի, շուտով յայտնուում է դաւաճապետը՝ Նարին, դաւաճապետի համադրեալով, իր 16 ծայտեալ կողակներով, բոլորն էլ ձիով: Աւազակը՝ դաւաճապետը հրամայում է տանուէրին կանչել շուտով գիւղի հարդկանց: Եկողներին զոռով չնաչալիլով՝ մէկ-մէկ բանտարկում է և այսպէս խաթրվում լինելուց յետոյ՝ կաշուում իր գործին...

Գիւղացիները հասկանում են բանի էությունը և ճանաչում են կերպարանախօսված չնաչալիլին, բայց արդէն ուշ էր: Կողակներով է 31 տուն և եկեղեցին, սրբազան անօթները և խաչերը բոլորը տարած են, ջահերը փշրած: Վնասը, գիւղացիների անելով, հասնում է 29,000 ռուբլու: Այսպիսով է Նարին եղբայր Մեհմէդ, իսկ հայերից մէկ հոգի, 4-ն էլ վիրաւորուում են. վիրաւորվածները թոււում են և գիւղական քահանան Ասում են, թուրքը սպանել է մի հայ աղջկան բռնաբարելիս: Կողակները տանում են 17 ջորիներով, որոնցից երկուսը ազատում է մի քաջ երիտասարդ իր հին ձկն հրացանով: Հետեւալ օրը դաւաճապետը է պրիստաւը, հարց ու փորձ անելուց յետոյ, առկա է գիւղացիներին 6 բերդանկա հրացան, ինքնապաշտպանութեան համար:

Լսեցինք, որ աւազակները ապսպրել են փառակի գիւղի բնակիչներին ուղարկել իրանց 200 ռ. փող կամ պատերազմի դուրս գալ. քաջ փառակցիները վերջին պայմանն են ընդունում, բայց աւազակները հեռանում են նրանց սահմաններից:

Կարճեան գիւղը մտնելուց առաջ, Արաքսի ափին սպանվում են աւազակներից երկու սահմանապահ կողակներ, առում են, եթէ կողակների սպանութիւնը չը լինէր, անվախ աւազակապետը պէտք է արշաւէր դէպի Ագուլիս: Բխտ գիւղը մտնելով, օրը ցերեկով առել են 200 ռ. փող:

Ա. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐԻՐԻ

Կ. Պոլսից մեզ գրում են հետեւեալը. «Երկրաշարժից վնասվածները վերին աստիճանի անմխիթար դրութեան մէջ կը գտնուին: Շատերը մինչև այժմ ոչ մի պատասխարան չունին: Հանգանակված գումարները շատ քիչ են այս աղետը թիկնացնելու համար: Ինքն կառավարութիւնը շատ չնչին փող է տաւ վնասվածներին օգտին: Լուր կայ, թէ ազատ գրամ չը կայ պետական դանձարանին մէջ: Հարկւորաւոր ընտանիքներ վերջնական թշուառութեան մատնված են»:

Մեծ անխորտակեալ կարգացնող ռուս «Неделя» շաբաթաթերթի № 31-ի մէջ մի աղեղնակաւ տեղեկութիւն: Նա հրատարակել է Բորժոմից մի թղթակցութիւն այն մասին, թէ այդ կուրորտի հիւրանոցներից միտում, որի տէրը հայ է, վախճանվում է մի ռուս քննիչի, և հիւրանոցատէրը, չը նայելով այրիի սուգին, գիւղերը, գողտնի կերպով դիակը փոխադրում է հիւրանոցից եկեղեցու բակը, որպէս զի իր հիւրանոցի վարկը չենկին: Հիւրանոցի տիրոջ այդ ինքն ըստ ինքեան աղեղնակաւ փորձերը, որի նմանները կարելի է գրտնել ամեն ազգերի մէջ, շաբաթաթերթը անուանում է «Случай дерзкой армянской безцеремонности»՝ «Հայկական խնդուկն աներեսութեան մի գէպը» և վերջում ևս աւելացնում է. «առհասարակ պէտք է նկատել, որքան բուժիչ լինեն Բորժոմի աղբիւրները, որքան անմահ լինի կովկասի բնութիւնը, բայց տեղացիները և նրանց բարբը այնքան տարօրինակ են, որ դժուար է նա-

խանձել այն ռուսներին, որոնք ստիպված են գործ ունենալ նրանց հետ: Մենք զարմանում ենք, որ «Неделя» շաբաթաթերթի պէս մի լուրջ օրգան իրան թույլ է տալիս հետեւել «Гражданин» և «Моск. Вѣд.»-ի պէս թերթերին և մի մասնաւոր դէպք ընդհանրացնել:

Բայտեան նախանգնելու պատճառ ընտրելու համար մինչև այժմ գործ է լին գրվում այնպիսի կանոններ, որոնցով տեղական աշխուկան կարուածատէրերը աղբիւրից դեր էին կատարում ընտրութիւնների գործում: Այժմ միջխտրութիւնը մշակում է կանոնների նոր ծրագիր, որով կարուածատէրերի միջամտութիւնը սահմանափակվում է միտում են երկու ձեռնհաս մարմինները՝ ծխական համայնք և կառավարութիւնը:

Պետերբուրգից, օգոստոսի 4-ից, «Новое Обозр.» լրագիրը հետեւեալ հեռագիրն է ստացել. «Մի քանի նախանգնելու պարտաւորիչ ռուսներ մտցնելու վերաբերեալ տեղեկութիւնը հերքվում է»:

Մենք մի անգամ նկատեցինք «Արձագանքին», որ անվայել բան է գրաւան դող ու թիւն անելը և ուրիշ լրագիրներից ամբողջ յօդուածներ գողանալը, առանց աղբիւրը յիշելու: «Արձագանքը» ներողութիւն խնդրեց, ասելով որ դա մի սխալմունք է, մի զանցառութիւն է: Բայց ահա երկու օր չանցած, նա էլի նոր գողութիւն է անում, աւտապելով իր վերջին համարում մի ամբողջ թղթակցութիւն «Հայրենիքից», առանց այդ լրագրի անունը յիշելու... Այս անգամ էլ զանցառութիւն է: Զանցառութիւն չէ, այլ փեշակ:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, թէ ֆինանսների միջխտրը հրամայել է, որ Բազուի և Գուլիսի շրջանների կարանտինային-մաքսային հիմնարկութիւնները, պարսկական ապրանքներից ուղի վախտայով մաքսահարկ վերցնելու ժամանակ, այդ ապրանքները պէտք է նորնպէս ուղիով գնահատեն:

Միւսին խաղական «Rivista Teatrale Melodramatica» լրագրում կարդում ենք հետեւեալ տողերը երկրաստորդ հայ երգիչ Ամիրջանեանին նուիրված. «Բէթայր Ամիրջանեան, երկրաստորդ բարիտոն, որը ունի զօրեղ ձայն, առաջին մէղալստացու մեր կոնսերվատորիայում: Սկսեմբերի 1-ից մինչև հոկտեմբերի 15-ը նա կը կերպէ Չիօլլիա թատրոնում և առաջին դէպքերը կանէ Ֆաուստ օպերայում: Վալէնտինա դերում և «Պարիսիան» օպերայում: Հոկտեմբերի 18-ին նա նոր պայմանագիր կը կապի: Նա կը կրկնութիւններ է անում հետեւեալ օպերաներում երգելու՝ Արիա, Էրմանի, Տրափիտտա և այլն: Նոր բարիտոնին գեղեցիկ ապագայ է սպասուում»:

Օղէսայից «Новости» լրագրին հեռագրում են. «Վաղարիմը» չղգնակա խորտակման գործի քնննութիւնը դադարեցրած է մինչև սենտաբր կօնիի Օղէսա գաղը: Թուական և Տէրէնտիմ, որոնցից առաջինը կորցրեց իր մօրը, իսկ երկրորդը իր կնոջը, Պետերբուրգ են գնում միջնորդելու, որ ծովային միջխտրութիւնից մի էկսպէդիցիա ռուզարիվի՝ «Վաղարիմը» չղգնակա օրոնեւա համար»:

Ա.Է.ԲԱՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Աղբաւտանցի հողաբարձութեան եռամսայ չըջանը լրատված լինելով՝ անցնալ ամսին ծխականների ժողով գումարները նոր հողաբարձութեան և հաշուետեսների ընտրելու: Այս անգամ ժողովականներն աւելի ըստ էին, քան թէ ուրիշ ընտրութիւնների ժամանակ, որ մի ուրախալի երեւոյթ է: Ժողովականների առաջարկութեամբ ընտրվելին 12 պատգամաւորներ և սրանք իրանց կողմից ութ օրից յետոյ ընտրեցին հաշուետեսներ՝ Միք, Բաբայանեան, Յ. Բուխիան, Ս. Պարսամեան և Հ. Նիկողոսեան. իսկ հողաբարձութեան անդամներ՝ Ս. Զատիկեան, Ստ. Մուրաֆեան, Ս. Պարսամեան և Հ. Նիկողոսեան: Անխաղած հաշուետեսները կը ձեռնարկեն իրանց գործին ամենայն անառութեամբ և բարեխղճութեամբ: Նրանք իրանց ղեկուցումը իր ժամանակին կը տան հասարակութեանը մամուլի միջոցով, որով քաղաքացիները մօտից կը ծանօթանան այդ համակրութեան:

արժանի հիմնարկութեան ներքին կեանքի հետ: Առիթից օգտվելով՝ աւելորդ չենք համարում մի քանի խօսք ասել նորընտիր հողաբարձութեան առաջիկայ գործունէութեան առիթով: Միանք, ներշնչված այն մտքով, թէ մօտ կէս դար գոյութիւն ունեցող մի հիմնարկութիւն կարող է ընդ միշտ գոյութիւն ունենալ, եթէ հիմնարկութիւնը ժամանակակից լինի, յարմարվելով ներկայ պահանջներին, վճռել են հիմնովին բարեփոխութիւններ մտցնել աղքատանցի մէջ, որոնց մասին մենք ժամանակին կը գրենք: Առայժմ կարող ենք ապահով ասել, որ այսուհետեւ ամէն ամիս հաշիւ կը արվի մամուլի միջոցով, որից պարզ կը տեսնվի, թէ ինչպէս են գործադրվում նուիրատուութիւնները»:

ՅԱԿԱՅԱՐՈՒՅ մեզ գրում են. «Մեր գաւառակում այս տարի ևս սատարի երաշտութիւն է տիրում. մօտ երկու ամիս է արդէն, որ մի կանոնաւոր անձրեւ չէ եկել: Բացի անձրեւ չը գալուց, արեւմտեան կողմից երբեմն փչում են տաք քամիներ, որոնք դարձեալ վնասում են բուսականութեանը: Այս երբորդ տարին է արդէն, ինչ որ ցանքները ենթարկվում են ընտանեան պատահարների, երաշտին, խորշակին և այլն: Բուսականութիւնը, որ զարման սկզբին ամենաաղող պայմաններին մէջ էր, այժմ շատ վատ պատկեր է ներկայացնում: Արտերից շատերը թղաչափ բարձրութեամբ առանց մի կաթիլ ջրի՝ արմատի վրա չորացել, աղաւ ձեւ են: Այդպիսի արտերից անբնական է առատ պտղաբերութիւն յուսալ: Խոտաբաղը արդէն վերջացաւ, որի վրա դրված յոյսը բոլորովին կորած պէտք է համարել: Ցանքից յետոյ այս կողմերի գիւղացիները փորձեցին պարագիւր նաև սայլապանութեամբ, որով կարողանում էին իրանց ընտանեան պահանջները մասամբ լըրացնել: Բայց այդ պարագիւրը երկար չը տևեց: Բոլոր լճանները միանգամից հիւսնադալան «դաւաղ» անուանված ցաւով»:

ԲԱԳՈՒՆԻՑ մեզ գրում են. «Սկսեմբերը մօտենում է ահա, բայց դեռ մեր ծխական-եկեղեցական դպրոցների նորընտիր հողաբարձութիւնը չէ հաստատվել: Մայիսին ընտրութիւն է կայացել, իսկ այսօր օգոստոսն է, դեռ լուր չը կայ. ինչով բացատրել...»:

ՅԱԿԱՅԱՐՈՒՅ մեր թղթակցից գրում է. «Եւրոպական տեղական պօլիցիական պրիեստով պաշտօնը այժմ տանձնել է երկրաստորդ Ա. Առաքելեան, որը իր ուսումը աւարտել է Ռուսաստանի համալսարաններից մէկում: Վաղուց է, որ մեր գաւառական չէր ունեցել ուսումնական կառավարիչ, ուստի ժողովուրդը շատ ուրախ է, որ վերջապէս բարձր ուսման տէր մի պրիեստով ունեցաւ: Յոյս կայ, որ պարտք կը վերացնի այն կնաւոտ, «թայլալայկան» վէճերը, որոնք բուն դրամ ժողովուրդի խաւերում՝ արդէն են դառնում հասարակական կեանքի բարեխաղութեան»:

ԱՐՏԱԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԿԱՆԵԱՆ-ՓՈԳՐԱՍԻԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Ungarische Correspondenz» լրագրին, Պարիզից հաղորդում են, որ յունիս ամսին այնտեղ կայացաւ բոլոր բաղկանեան և մի քանի փոքրահաւան աղգութիւնների ներկայացուցիչների կօնֆերենցիա: Այդ կօնֆերենցիան վճռեց հիմնել մի քաղաքական լիգա, որի յօդուածները արդէն մշակված և հաստատված են:

Լիգայի նպատակն է բաղկանեան և փոքրահաւան աղգութիւնների դաշնակցութեան գաղափարը տարածել: Այս առանձին երկիրներում, որոնք պէտք է դաշնակցութեան մէջ մտնեն, կը հիմնվեն լիգայի ձեղերը: Լիգայի գաղափարները պէտք է տարածվեն մամուլի և անձնական աղբիւրային միջոցով: Լիգայի ֆինանս կազմվում է անդամական վճարներից և այն գումարներից, որ ուղարկում են լիգայի ձեղերը: Բացի Յունաստանից, Բուլղարիայից, Բալթիկայից, Սերբիայից, Ֆրանկիայից, Մակեդոնիայից և Ալբանիայից, լիգայի տարածում է իր աղբիւրները Բուսնիայի, Հերցեգովինայի, Հայաստանի և Սև ծովի ափին գտնվող մի քանի քաղաքների վրա:

Ապագայ դաշնակցութեան կենտրոն նշանակվում է Կ. Պոլսը, որը ազատ նաւահանգիստ է դառնալու: Դաշնակցութեան բոլոր անդամները

վայելում են կատարեալ ներքին անկախութիւն: Արտաքին գործերը կառավարում են պատգամաւորութիւնները: Պատերազմին վերաբերեալ հարցում դաշնակցութեան բոլոր անդամները ենթարկվում են այդ պատգամաւորութիւնների վճռին և պարտաւոր են միմեանց օգնել:

ՎԱՆՅԵՑԻ ՊԱՆԴՈՒՄՏԵՐ

«Մշակի» 86-դ համարում նոյն վերնագրի տակ տպագրված մի յօդուածում ցոյց տուեցինք, թէ ինչպէս պանդխտելու ախար տարածված է վանում:

«Այժմ առաջ ենք բերում «Հայրենիք» լրագրից մի քանի վերին աստիճանի ճիշդ և սրտաճիկ նկարագրութիւններ, պանդխտների հրաժեշտի վերջին օրերի մասին:

«Պանդխտութեան պատրաստուող անձնիք ծածկաւորութեամբ իրենց մեկնելու օրը գաղտնի կը պահեն, որպէս զի տան մէջ սուղ ու տխուր թիւն կանխաւ չը մտցնեն: Մեկնելէն 3 օր առաջ որդին վախով չը ու արտաթիւսմա կըսէ իր մամիկին կամ տան մէջին:

«Մայրիկ, կարաւանի ձին վարձեցի, երեք օրէն ճամբայ պիտի ելլեմ, ընկերներս լաւ մարդիկ են, թերեւ Աստուծոյ անօրինութիւնն է որ մենք ուրախ սրտով պատահաւ մը հաց միտան չուտեմք... ուստի քանի մը հաց բաղարջ թխէ, քանի մը գունտ փոխելը շաղուէ, քանի մը կտոր պանիր, քանի մը հատ ձուկ-մուկ, մի քանի գիւղից, հալաւներ, հաղուսներ, երեսուն օրուան ճամբայ է:

«Եթէ լեւան գաղաթէն քար մը գլորուէր և ջախջախէր սևաւոր մէրկան զուլսը, այնքան ցաւ չը պիտի դգար, որչափ այդ մահաբոյր խօսքերէն: «Ձին վարձեցի» խօսքը կը շանթաւարէ, կը թուացնէ, անդամաւորը կըսէ, ծուկերը կը կլթին, կը դալկմայ, կեռիկը կը փակուի, աչքերը աղբիւրի պէս կը հոսեն:

«Ինչու միշտ կուլաս, մայրիկ, երգ դուրպան, չէ խոտապայ տարին չը բոլորած դառնալ, ու հոն փոտածներն ալ միտան բերել:

«Ա՛խ, դաւակ, էս ինչ մամուլ է որ դու կուտաս ինձ. հայրիկդ տաւր տարիէ հետէ կորսնցուցի՝ հէրիք չէր, երգ էլ էն ճամբան պիտի դըրկեմ. էս ինչ սև օր է, էս ինչ սև գիւղ է քի՜մ ճակատին գրած: Դուրպէթութիւն իճատ ըրող, չը տեսնաս արքայութեան երես: Ու այս արցունքը, այս սրտունջը ամէն ժամ է:

«Ուղերը պարտական է այցելել իր միւրձաւոր բարեկամներ ու դրացիները, անոնց վերջին մնաս բարով ըսել, անոնց կարօտներուն, յանձնարարութիւններուն թարգման ըլլալ ամուսիններու, եղբայրներու, զաւակներու քով, անոնց նուէրները, շատ բարեկամ մատուցանել որոնց որ ազգաբարձ է: Աղգականներն ալ փոխադարձ կայցելել եղբւրի տունը միտքովարկու համար կերպ մը սպաւորները:

«Այս անհրաժեշտ պարտք կատարելէ ետք, ուղերը կայցելէ իր ձեռնառնիկ պարտնէն ու այլին: «Հեն, բնութեան ծոցի մէջ կը թափէ իր հաւաքն ու լալը, կը բանայ իր վշտերուն լեռուն, կը իյնէ իր անցեալը, ապա կաթոցին հպարտելով հոգն ու բարը, թուփն ու տերեւ, ծառն ու ծաղիկը, դորս իր մատանին են մշակել:

«Վերջին իրիկունն է: Վարդենիներով չըջափակւած, առուականութիւն չըթայանալով, ինքնօրնիներով ու ընկուզենիներով հովանաւորուած սագուի (պարտէզին մէջ որոշ տեղ մը, կազմուած նրստեւո համար) կենդանու արքաւած է ընթրիքի սեղանը, սգաւոր մայրիկը, եղբայրներ, ջորեր մէյմէկ անկին սկսած կը հեծկտան. աղցականներ մէյմէկ բան կը տնօրինեն, թէպէտ ի՞նչ կը տեղադրեն, կը կապեն, կը քակեն, դարիպներուն զրկելը նուէրներու տոպրակի երեսներու վրա կը գրեն, պակաս բան մը չը թողու կը ջնանա:

«Բաժանկիր կառավարչութիւն տխուր սրտաճմիկ ճառերով: «Աստուած բարի ճանապարհ սալ, բարով երթաք, բարով դառաք, մագի չը մոռնաք, Աստուած կրկին արժանի ընէ այս շուքերուն տակ, այս անձկալի բարեկամներով բոլորում սեղանի շուրջ նստի՛ք ուրախանաք, գնացողին բարի քաջողութիւն, մնացողներուն համբերութիւն»:

«Լուսնակը յառաջացել է մինչև երկնակամարին կէտը, ալ օլտըք է հանգստանալ, վասն զի մինչև երեսուն օր ճանապարհի տառապանք կայ. պանդխտը կը պառկի նոյն իսկ այդ հովաւուն

պարտեզներ մէջ, չաղերու, չոզերու, բոլորեւ, խո-
խոջներու, դայալներու, փայտայանքներու և
հառաչներու տակ:

«Ամենքն ալ վիշտեալով ծանրութեան տակ կը-
քուած կը նիւրճեն, միայն մէկ կայ, որ բուն չու-
նիւ Պանդուխտի մայրն է, որ չորած է իր դաւա-
կին մարմնը. մատները կը շոյեն դաւակին խոպո-
պիքը, այլոց համարները կը ծածկեն անոր դէմքն
ու ճակատը, տաք արցունքներ կը ողորկեն անոր
երեսը. բանաստեղծ դարձած՝ աղու, սրտա-
հուռ օրօր մը կը մնայ, զոր սիրտը կը հիւսէ ու-
հիւսեալ ծայր մը կարտաքերէ, թարմ վիշտեալով
հետ խառն:

— «Որդեակ, որդեակ: Թէ դառ բարով, ձերբով,
— մէրիկ կանչես, ասնն, մեռաւ կարօտով. —
Աստուած արեւս իմ դերեզման չը մոռնաս, — կա-
թիլ մարցունք չոր հողերուս ընծայ տաս. — Օր օր,
որդեակ, օր օր, կտրիճ իմ սիրուն, — Մէրիկ մեռ-
նէր, որ քեզ չը տեսներ այդպէս քուն:

«Արջալոյսը ծաղիկ է, երանք թէ չուտով չը ծա-
ղիկ: Ստիպանք կը նուազեն իրենց երգը, ան-
ցորդներ իրենց մանկերը, պառաւ մամիկներ ի-
րենց օրհներգը: Հովը մեղմիկ կը տարտեբէ վար-
դակից վարդերը ու անոր չուքին տակ նիւրճող
երեսատարի մաղբը:

«Կին մը գունամալով ձեռքով բացուած ծաղիկ
նման, մերկ ամէն դարձեր՝ փետուր փոխած հա-
ւու նման, ձեռք ծոց, վզիկ ծած, սիրականին
դիմաց նստել, մէկ կտիւ, հազար կը թափէ, աղ-
բիւր դարձել են իր աչքերը: Հովերն անուշ,
քունն անուշ, քնացիլ, իմ սիրական, և ընկեր քո
սեւաւոր, քեզ ասէ մեղմիկ օր օր»:

«Ան ալ պանդուխտի կինն է»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

— Կրիտ կըզու ծանր վերաւորած գեներալ —
նահանգապետ Մահուր-Ջէլալին-փաշայի տեղ
նշանակված է Թուրքալ-բէյ, որը թիւրքաց դե-
պան էր Մադրիդում: Թուրքալ-բէյ ծագումով ալ-
բանացի է և ուսումն է առել Եաննիում, և ապա
Աթէնքի համալսարանում: Թիւրքաց կառավարու-
թիւնը յայտ անի, որ նոր նահանգապետի ստա-
ցած յունական կրթութիւնը շատ կը նպաստի
Կրիտէ կըզու խաղաղացնելու գործին:

— Կ. Պոլսի «Ind. Belge» լրագրին հեռա-
գրում են, որ Բ. Դուռը բոլոր է պատրաստում
այն բանի դէմ, որ իտալացիները դրանցին կա-
սալաւ Այդ բոլորը կուղարկվի Լոնդոն և Հոստ:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆԱԿՆԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիժնի-Նովոգորով, 5 օգոստոսի: Լաւ էին
ծախվում երկաթը և չոր ձուկը. թէյի շուկան
կենդանանում է. ցամաքով բերած թէյի գինը 98
կոպէկից մինչև 2 ր. ծովով բերած թէյի գինը
1 րուրուց մինչև 3 ր. 90 կոպէկ է, պլիտ օշնի
ասված թէյը անցեալ տարվանից աւելի է բեր-
ված. գինը 1 րուրուց մինչև 1 ր. 3 կոպէկ է.
պահանջը լաւ է. կաշի՝ լաւ առևտուր է լինում.
սառածների ապրանքներն անցեալ տարվայ գներն
ունեն. կոշիկների գինը թանգացաւ 5-ից մինչև
10%:

ԼՈՆԴՈՆ, 5 օգոստոսի: Երազմական կառավար-
ութիւնը աշխատում է վերադնել տալ եւրոպա-
կան պետութիւնների հետ կապած դաշնագրերը՝
սեփական հիւպատոսական դատարաններով դատ-
վելու իրաւունքի մասին, հողային սեփականու-
թիւններ ունենալու արտօնութիւններ և տե-
ղական տուրքերի վճարման մասին:

ԲԵՐԼԻՆ, 5 օգոստոսի: «Post» լրագիրը հաղոր-
դում է, որ չինական նոր փոխառութիւն հրա-
տարակելու համար բանկերի սինդիկատի երէկվայ
ժողովում, ի միջի այլոց, կարգացվեց Շանգայից
ստացված հեռագիրը, որը տեղեկացնում էր,
թէ չինական կառավարութիւնը համաձայն է
ընդունել սինդիկատի պայմանները: Սինդիկատը
յանձն է առնում ոսկի փոխառութեան հրատա-
րակութիւնը 1 միլիոն ֆունտ ստերլինգի, որին
կը հետեն, երեւի, և ուրիշները փոխառութիւնը
կը լինի 50%:

ՊԱՐԻՉ, 6 օգոստոսի: Ապանիական կառավարու-
թիւնը տեղեկացրեց ֆրանսիական կառավարու-
թեանը, որ երեք անարխիստներին Բարցելոնում
յանձնված է զինամիջոցով կամ գաշտով սպանել
Դիւպիւրին: Ոստիկանութիւնը գտաւ մէկ ու-
րիշ դատարութեան հետքեր: Ֆրանսիայում, որը
նպատակ ունի սպանել Դիւպիւրին:

ՆԻՇՆԻ-ՆՈՎՈԳՈՐՈՎ, 6 օգոստոսի: Քաթան-
դէն ապրանքները աւելի պակաս են բերված ան-
ցեալ տարվանից, ստորին տեսակի տուրքները
հատը 23—33 կոպէկ արժեն, միջին և բարձր—

35—45 կոպէկ. ստորին տեսակի պարտանան
արժէ 15—20 կ. արջիւնը, միջինը 20—25 կ.,
բարձր — 25—50 կոպէկ:

ՊԱՐԻՉ, 6 օգոստոսի: Այստեղ կազմվեց գեներ-
ալ Բորիլիօի նախագահութեամբ մի մասնաժո-
ղով ընծայ տալու Թագաժառանգ 35 տարեկանին,
առաջիկայ պատկազրութեան առթիւ: Դիւպիւրի
գէտ դատարութիւն կազմողները կալանաւորված
են Բարցելոնում:

ՄԱՐՍԷՅԻ, 6 օգոստոսի: Այստեղ եկող իշխանու-
հի Մէտիլձէ, նրա հայրը, մայրը և քոյրը երէկ
կալանաւորվեցին ոստիկանութեան ձեռքով և
հարց ու փորձի ենթարկվեցին: Իշխանուհու և
նրա մօր գէտ դատ է սկսված: դատաւորներին մաս-
վան սպանալիք անելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Օգոստոսի 5-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	93 ր. 10 կ.
Բերլին վրա 100 մարկ . . .	45 ր. 62 1/2
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ . . .	69 > 25 >
Ռուսի արժէ . .	7 > 47 >
Մաքսային կուպոններ . . .	149 > 50 >
Արծաթ	> > >
Բորսային դիսկոնտ	5 > 7 >
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի .	> > >
— — — — — 2-րդ . . .	> > >
— — — — — 3-րդ . . .	> > >
5% ոսկեայ բենտ 1884 թ. . . .	159 > >
4 1/2 ոսկեայ փոխառութիւն . . .	> > >
Արեւելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ. 239	> > >
— — — — — 2-րդ . . .	225 > >
— — — — — 3-րդ . . .	> > >
— — — — — 4-րդ . . .	> > >

Ներքին 5% առաջին փոխառութ. .	> > >
— — — — — երկրորդ . . .	> > >
Պետական երկաթուղային բենտա. 101	> 75 >
4 1/2 բենտա	> > >
4% ներքին փոխառութեան	95 3/8 > >
5% դրաւ. թղթ. ագն. կալ. բանկի	> > >
Ագն. կալ. Պետ. բանկի խաղաղութ.	> > >
Գրաւ. թղթ.	> > >
4 1/2% վկայակ. գրաւ. հող. բանկի. 93	> 25 >
4 1/2% գրաւական թղթեր կալուած.	> > >
Պետ. կրեդիտ. բանկ. միտալ. . 152	> > >
— — — — — թղթաւ. . .	> > >
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.	> > >
Ընկերութեան օրվաքանութիւնը. 1007/8	> > >
Մոսկովայի քաղաք. օրվաքանութիւնը. 1007/8	> > >
Օղէտայի	101 > >
Թիֆլիսի	> > >
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի. .	> > >
— — — — — փոխալիսի . . .	> > >

Ս. Պետերբուրգի բորսայի արամադրութիւնը
ամուր է:

ԹԱՐԱԳԻՐ՝ ԱՆԷՔՍԱՆԻՐ ԲԱՆԿԱՆԹԱՐ
Հրատարակել է Մ. ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՍՏԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շուտով լոյս կը տեսնի Շուշում մեր արձակ
թարգմանութեամբ Ֆրեդուա Շահ-Նամայի Սի ա-
ւուշ վէպը (Իրանի Արայ գեղեցիկը), որի հետա-
քըքական բովանդակութիւնը մի և նոյն ժամա-
նակ և ուսումնասիրելու նիւթ է: Գիրքը կը
բաղկանայ մօտ 150 երեսից, հրատարակված է
Ա. և Գ. զբերելի ծաւալով: Բաժանորդագրութիւնն
ամենայն տեղ ճանապարհածախքով 60 կոպ.:
Այդ Ե. գրքից յետոյ լոյս կընծայվեն արձակ
թարգմանութեամբ պատրաստ Բ. Գ. և Զ. վէպեր,
դարձեալ Ֆրեդուա Շահ-Նամայից:

Սամ. Գուլպտեանց
(№ 70) 1—3

ԿԱՐՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ
ՀՈԿԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ յայտարա-
րում է, որ հարկաւոր են վերջինից զբո-
րոյների համար մի աւագ ուսուցիչ ցեն-
զով ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ: Ցան-
կացողները պէտք է դիմեն Կարսի վերջի-
շեալ դպրոցների հոգաբարձութեանը:
(№ 89) 2—2

Նիկողայոս ՏԵՐ-ՂԵՆԴԵԱՆՑԻ Հրատարա-
կութիւնների պահաւոր յունիսի 10-ից
մինչև առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ը յանձն-
ված է Կենդանական գրաւաճառանցին,
ուր պէտք է դիմեն այդ գրքերի պէտք
ունեցողները:
(№ 73) 10—10

ԲՆԱԳԵՏ, համալսարանը նոր աւար-
տած, կամենում է լինել մի որ և դպրո-
ցում ուսուցիչ բնագիտութեան և մաթե-
մատիկայի:

Հասցէ՝ Черезъ Елисаветполь въ Елене-
дорфъ, Ишхану Зурабянъ.
(№ 86) 3—3

Թիֆլիսի Ս. ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԻԱՅ ԵՐԿԿԱՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ Վարչութիւնը յայտ-
նում է, որ վերաքննութիւնները և աշակերտութիւնների ընդունելութիւնը սկսվում են օգոս-
տոսի 20-ից:

Նոր աշակերտութիւն մտնելու համար պէտք է ա, խնդիր տալ վարչութեան անունով,
բ, ներկայացնել մետրիկական և գ, ծաղիկ վկայականներ:
(№ 89) 2—4

Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը ձեռնարկելով բանա-
լու Թիֆլիսում ընկերութեան

ԿԵՆԴՐՈՇԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ—ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
որի մէջ պէտք է մտնեն բոլոր լոյս տեսած հայերէն գրքերը և լրագիրները, նոյն-
պէս և ուրիշ լեզուներով տպագրված ընտիր երկասիրութիւններ՝ կովկասագիտութեան
և արեւելագիտութեան վերաբերեալ, արանով զինում է այն անձանց, որոնք կը ցանկա-
նային իրանց մատենադարանները նուիրել կամ վաճառել ընկերութեան՝ բարեհաճեն
գրքերի ցուցակները և իրանց պայմաններն ուղարկել ընկերութեան խորհրդին մինչև
օգոստոսի 30-ը:
(№ 89) 2—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ԱՐՀԵՍՏԱԻՐԱՅ
ԴՊՐՈՑԸ մանկու համար պահանջվում են 13 1/2-ից մինչև 18 տարեկան հասակի
ամուր կազմուածք և զիտութիւն տարրական դպրոցի դասընթացի ծաւալով:
Կարողում աւանդվում են հետեւեալ առարկաները՝ փականագործութիւն, ա-
տղձագործութիւն, ձուլելու արհեստը և դարբնութիւն:
Գիրկեւորի անունով զբված խնդրից հետ միասին ներկայացվում են՝ մետրիքա-
կան վկայականը (և ոչ թէ պատճէնը) և ծաղիկ պատուաստելու վկայականը:
Խնդիրները ընդունվում են ամեն օր 8-ից մինչև 4 ժամը: Ընդունելութեան քըն-
նութիւնները կը կատարվեն օգոստոսի 25-ին:
(№ 89) 2—3

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Չ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մանազիտական առևտրական կրթու-
թիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով
հմուտ հաշուապահներ: Առևտրողները ստանում են ա տ ե ս տ ա տ ն եր:

Աւանդելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտ-
րական Թուղթանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկա-
յին), 4) Թուղթանութիւն համարիչի վրա, 5) Առևտրական թղթանցութիւն, 6)
Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գեղարվութիւն, վատ ձեռքի
ուղղելը:

Ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի
1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյան 4-ից մինչև
8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Սօցիալում, Ալեքսանդր ֆրիդմանովի
տանը, № 9: Սերգիեյեւսկայա և Նազարեւայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և
կանոնները կարելի է ստանալ ձրի ապէս՝ եղբ. Ծովիանովների բանկային
գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաբաղադրաբէր զինում
են՝ Тифлис, С. П. Мануэльянцу.

№ 62 19—32

Մ Օ Ր Կ Վ Ա Հ Ի Ի Ր Ա Ն Ո Ց
Վ Է Ր Ս Ա Լ
(Մեծ Դիտրովկա և Ստոլեշնիով փողոցների անկիւնում, Չուկոյինի տանը): Հիւ-
րանոցը ունի ամեն տեսակ յարմարութիւններ և զանվում է քաղաքի կենտրոնում թատ-
րոնների մօտ: Օրական 1 ր. մինչև 10 ր., ամսական 20 ր., մինչև 170 ր.: Կան բա-
ժանմունքներ ընտանիքների համար և վանաներ ցանկացողների համար:
(№ 87) 2—5

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետը հրամայել է գործադրել հայկական դպրոցներում
որպէս ձեռնարկ, իմ աշխատանքում

ՀԱՄԱՌՈՑ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱ-
ԳԻՐԲԸ:
Յայտնելով այս ի դիտութիւն դպրոցական վարչութեանց՝ խնդրում ենք ցանկացողներին
առ այժմ դիմել ուղղակի մեզ այս հասցեով: ԹԻՖԼԻՍ, Ելիզաւետեան փողոց, տուն № 45:
Գիրքը կազմած է և արժէ 1) հատով գնողներին 60 կ., 2) տասնից մինչև յի-
սուս գնողներին 55 կ., 3) յիսուսից մինչև հարիւր գնողին 50 կ., 4) դպրոցական
վարչութիւնից վկայված՝ չքաւոր աշակերտներն ու աշակերտութիւնը կարող են վճա-
րել 40 կ.: ճանապարհածախքը գնողներին վրա է:

8—25 (№ 81) Սարգիս քահանայ Բեզնազարեանց
Ներսիսեան հոգեւոր դպրոցում հարցաքննութիւնները և վերաքննութիւնները
սկսվելու են օգոստոսի ամսի 20-ին: Նոր աշակերտ մտնելու համար պէտք է խնդիր տալ
Հոգաբարձութեանը, ներկայացնելով մետրիկական և ծաղիկ պատուաստման վկայական,
իսկ միջատեան կամ երկրասեան ուսումնարաններում աւարտող աշակերտները պարտա-
ւոր են ներկայացնել և իրանց ուսման վկայականը:
Հերթակալ հոգաբարձու Գ. Աքիմեանց
(№ 86) 3—3

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Գեղերի, մորթի գեղեցկացնող և հոտաւետ, նոյնպէս և առող-
ջապահական նիւթերի և տնտեսական գործիքների, բացված է Կուկիայում, վարչոյով
արձանի հանդէպ, բեշկապետ Նաւասարդեանի առաջին մասն. հիւանդանոցի տակ:
(№ 67) 94—100 (Ե. 2.)